

5. Cene i devizni kurs

Inflacija se u Q1 ubrzala, ali se i dalje kretala unutar granica ciljanog koridora Narodne banke Srbije i na kraju kvartala iznosi 3,5%. U aprilu i maju se takođe nalazi unutar granica cilja i iznosi 4,0% i 3,4% respektivno. Ubrzanje inflacije tokom Q1 jednim delom posledica rasta cena energenata i cena drugih proizvoda na svetskom tržištu, dok je drugim delom poledica rasta domaće tražnje i regulisanih cena. Noseća inflacija (merena indeksom potrošačkih cena bez cena hrane, energenata, alkohola i duvana) takođe se nalazi unutar granica novog koridora NBS i na kraju kvartala iznosi 2,2%, dok je u aprilu i maju ostala gotovo nepromenjena (2,1% i 2,2% respektivno). Narodna banka nije menjala referentnu kamatnu stopu od početka godine i ona iznosi 4,0%. U nastavku 2017. godine očekuje se da će se inflacija postepeno opadati, kako pada cena energenata na svetskom tržištu tako i zbog povoljnog uticaj sezonskih faktora. Tokom Q1 dinar je nominalno deprecirao za oko 0,4%, dok je zatim usledio period aprecijacije, tako da je u aprilu i maju ojačao za oko 0,7% u odnosu na evro. Znatno veća inflacija u Srbiji u poređenju sa zemljama evrozona uticala je na dodatno jačanje realnog kursa dinara – aprecijaciju od 1,6% u Q1 i dodatnih 0,7% u aprilu i maju. Ovako visoka realna aprecijacija utiče na pogoršanje cenovne konkurentnosti privrede Srbije.

Cene

Inflacija je u Q1 povećana, ali se kretala unutar granica cilja NBS, gde je ostala i u aprilu i maju

Na kraju prvog kvartala 2017. godine međugodišnja inflacija je iznosila 3,5%, što je znatno iznad vrednosti na kraju 2016. godine (Tabela T5-1). Inflacija je ušla unutar granica ciljnog koridora¹ Narodne banke Srbije (NBS) prvi put nakon Q3 2013. godine (odnosno od februara 2014. godine ako se posmatraju mesečni podaci). Na mesečnom nivou je u januaru zabeležena inflacija od 1,5%, dok je u februaru i martu iznosila 0,7% i 0,2% respektivno. Međugodišnja inflacija je u januaru porasla na 2,4% i ušla unutar granica novog cilja NBS, gde je ostala sve do kraja maja 2017. godine. Mesečni rast cena u januaru iznosio je 1,5% i doprineo je njenom znatnom rastu na međugodišnjem nivou (najvećim delom usled rasta cena hrane i duvanskih proizvoda). Ovakav trend je nastavljen i u narednim mesecima, kada je, u februaru i maju relativno visoka mesečna inflacija uticala na rast međugodišnje, dok je deflacija zabeležena samo u maju mesecu.

Svetske cene koje su krajem prethodne i na početku ove godine povećavale inflaciju, tokom drugog kvartala uticale su na njen pad

Nakon novembarskog rasta cene nafte i njene stabilizacije u periodu decembar-februar usledio je trend njenog pada od početka marta 2017. godine, koji je nastavljen u narednim mesecima. Očekuje se da će se pad svetske cene nafte preliti na ostale cene, mada će efekat biti skroman i budući da se nalazi blizu istorijskog minimuma, ne može se očekivati njen značajniji dalji pad. Cene osnovnih metala su nakon znatnog rasta, počele da beleže pad u prvim mesecima drugog kvartala. Narodna banka nije snižavala referentnu kamatnu stopu tokom Q1 i u aprilu i maju 2017. godine i ona iznosi 4,0% (Grafikon T5-3).

Noseća inflacija je u Q1, kao i u aprilu i maju, takođe unutar granica ciljnog koridora

Noseća inflacija (merena indeksom potrošačkih cena bez cena hrane, alkoholnih pića, duvana i energenata) se u Q1 nalazila ispod sredine ciljnog intervala NBS i na kraju kvartala iznosila je 2,2% (Grafikon T5-2). U aprilu i maju je noseća inflacija ostala na stabilnom nivou od 2,1%, odnosno 2,2% respektivno i zajedno sa ukupnom inflacijom kreće se unutar granica ciljnog koridora. Glavni faktor koji utiče na to da noseća inflacija bude stabilna u dugom vremenskom periodu (kreće se u uskom intervalu od 1,4% do 2,2% u toku poslednje skoro tri cele godine) je stabilan i praktično fiksiran kurs dinara (NBS dozvoljava samo kretanje u uskom opsegu kursa), kao i umeren rast domaće tražnje. Pad cene sirove nafte i sezonski pad cena poljoprivrednih proizvoda uticaće na smanjenje inflacije u narednim mesecima, dok će uticaj domaće tražnje presudno zavisiti od fiskalne politike. Očekujemo da će tokom ove godine fiskalna politika biti umereno restriktivna, pa će i ona delovati u pravcu smanjenja inflacionih pritisaka. Karakter fiskalne politike u narednoj godini, nakon isteka aranžmana sa MMF, za sada je teško proceniti,

¹ Narodna banka Srbije je u saradnji sa Vladom Republike Srbije donela odluku o spuštanju koridora ciljne inflacije sa 4±1,5% na 3±1,5% od januara 2017. godine.

jer nije izvesno koliko su ozbiljne najave o velikom povećanju plata i penzija. Međutim, prilično je izvesno da bi eventualna fiskalna ekspanzija, više uticala na rast uvoza i inflacije nego što bi pokrenula privrednu aktivnost.

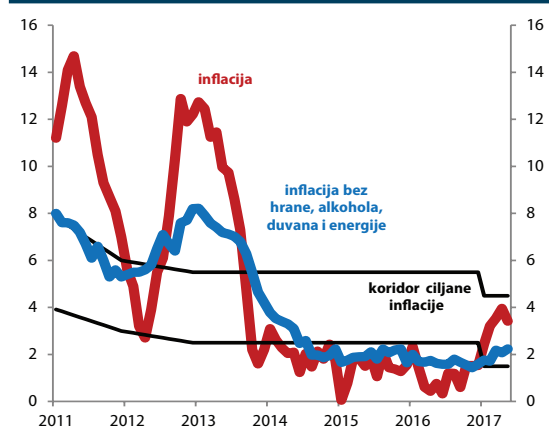
Tabela T5-1. Srbija: indeks potrošačkih cena, 2011-2017

	Indeks potrošačkih cena				
	Bazni indeks (prosek 2006 =100)	međugodišnji rast	kumulativ (od početka godine)	mesečni rast	3m pokretne sredine, anualizovano*
2011					
dec	154,3	7,0	7,0	-0,7	2,5
2012					
dec	173,1	12,2	12,2	-0,4	9,9
2013					
dec	176,9	2,2	2,2	0,2	-0,9
2014					
mar	179,1	2,3	1,2	-0,3	5,1
jun	180,4	1,2	2,0	0,1	2,9
sep	181,2	2,1	2,4	0,7	1,6
dec	180,0	1,8	1,8	-0,4	-2,4
2015					
dec	182,8	1,6	1,6	-0,2	-1,9
2016					
mar	183,5	0,6	0,4	-0,1	1,5
apr	184,2	0,4	0,8	0,4	0,9
maj	184,3	0,8	0,8	0,1	1,3
jun	184,4	0,3	0,9	0,1	2,0
jul	184,3	1,2	0,8	-0,1	0,2
avg	185,9	1,2	1,7	0,9	3,5
sep	184,8	0,6	1,1	-0,6	0,9
okt	186,1	1,5	1,8	0,7	4,0
nov	185,9	1,5	1,7	-0,1	0,0
dec	185,6	1,5	1,5	-0,2	1,8
2017					
jan	188,3	2,4	1,5	1,5	4,8
feb	189,6	3,2	2,2	0,7	8,2
mar	190,0	3,5	2,4	0,2	9,8
apr	191,5	4,0	3,2	0,8	7,0
maj	190,6	3,4	2,7	-0,5	2,1

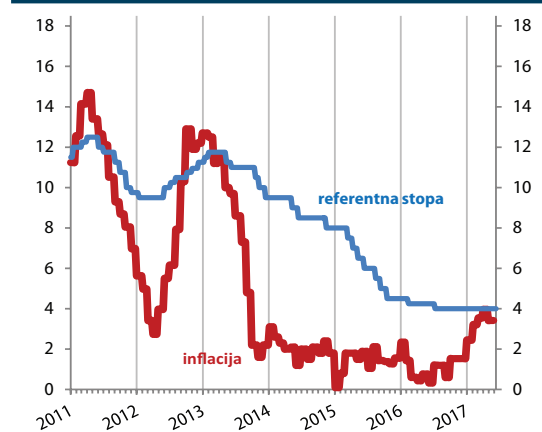
* Pokretne sredine mesečnog porasta cena za tri meseca, dignuto na godišnji nivo. (Na primer, vrednost za mart je dobijena tako što je prosek mesečnog porasta cena u januaru, februaru i martu podignut na godišnji nivo).
Izvor: RZS.

**Ubzanje inflacije
u prvom kvartalu
značajno, ali se radi se o
privremenoj tendenciji**

U prvom kvartalu 2017. godine došlo je do relativno visokog rasta cena od 2,4% (Tabela T5-4). U januaru je ostvaren visok rast cena od 1,5%, dok je u februaru i martu zabeležena niža inflacija od 0,7% i 0,2% respektivno. Inflaciji u Q1 najviše su doprineli: rast cena hrane od 4,9%, što predstavlja doprinos inflaciji od 1,4 procentnih poena (p.p.), najvećim delom usled rasta cena povrća (21,0%, doprinos od 1,0 p.p.) i voća (14,7%, doprinos od 0,3 p.p.), zatim naftnih derivata (5,8%, doprinos od 0,3 p.p.), telefonskih usluga (5,1%, doprinos od 0,2 p.p.), duvanskih proizvođa (4,5%, doprinos od 0,2 p.p.) i čvrstih goriva (6,5%, doprinos od 0,2 p.p.). Najveći dezinflatorni efekat poticao je od sezonskog pada cena odeće i obuće (pad od 3,9%, doprinos od -0,2 p.p.) i cena iz grupe rekreacija i kultura (1,2%, doprinos od -0,1 p.p.)

Grafikon T5-2. Srbija: međugodišnja stopa inflacije i noseće inflacije i ciljani koridor NBS, 2011-2017

Izvor: NBS i proračun QM-a

Grafikon T5-3. Srbija: referentna kamatna stopa NBS i međugodišnja stopa inflacije, u %, 2011-2017

Izvor: NBS

Umerena mesečna inflacija u aprilu i deflacija u maju

U aprilu 2017. godine rast cena je iznosio 0,8%, čemu je najviše doprineo rast cena hrane (rast od 2,5%, doprinos inflaciji od 0,7 p.p.), odeće i obuće (rast od 1,4%, doprinos od 0,06 p.p.) i naftnih derivata (rast od 1,0%, doprinos od 0,06 p.p.) dok je dezinfatorno delovao pad cena čvrstih goriva (pad od 0,9%, doprinos od -0,09 p.p.). Cene ostalih grupa proizvoda i usluga nisu u znatno manjoj meri uticale na aprilsku inflaciju. Do rasta cena hrane došlo je usled nastavka sezonskog rasta cena povrća (rast od 7%, doprinos od 0,3 p.p.) i voća (8,5%, doprinos od 0,2 p.p.). Međutim, kako se ponderi za proizvode čija se cena znatno menja na mesečnom nivou takođe u znatnoj meri menjaju (usled efekta supstitucije drugim, jeftinijim proizvodima – npr. drugim vrstama voća i povrća umesto onih koje u tom trenutku imaju visoku cenu), to bi konkretno značilo da bi januarska i aprilaska inflacija merena korišćenjem mesečnih pondera bila u određenoj meri niža od inflacije u čijem su izračunavanju indeksi cena ponderisani fiksiranim ponderima na godišnjem nivou. Do suprotnog efekta će doći kada cene povrća i voća budu ostvarile sezonski očekivani pad (krajem Q2 i početkom Q3 za povrće, odnosno tokom Q4 i Q1 za voće). Budući da se sezonski efekat rasta i pada cena određenih proizvoda (voća, povrća, mesa, odeće i obuće, turističkih aranžmana) obično javlja u istim mesecima u godini, kod izračunavanja međugodišnje stope oni se u znatnoj meri potiru, dok se velika odstupanja javljaju u mesečnim stopama.² U maju je došlo do pada indeksa potrošačkih cena od 0,5%, najvećim delom usled početka sezonskog pada cena povrća (14,6%, doprinos od -0,8 p.p.), daljeg pojeftinjenja čvrstih goriva i usled pada cena naftnih derivata. Inflatorno je delovao nastavak rasta cena voća (10,3%, doprinos od 0,2 p.p.) i mesa (2,0%, doprinos od 0,15 p.p.)

Ukupna inflacija je relativno visoka u Q1 i u aprilu, dok je noseća inflacija na stabilno niskom nivou

Ukupna inflacija (3m anualizovani prosek) na kraju Q1 iznosi 9,8% (Grafikon T5-5), dok je u aprilu pala na 4,8% (najvećim delom usled izlaska januarske inflacije iz obračuna proseka), a u maju dalje na relativno niskih 2,1% (usled majske deflacije i izlaska februarske inflacije iz obračuna). Noseća inflacija (3m anualizovani prosek inflacije bez hrane, alkohola, duvana i energenata) je na kraju Q1 iznosila 0,7%, dok je u aprilu porasla na 1,4% a u maju na 3,3%. Visoka volatilnost anualizovanog 3m proseka ukupne inflacije posledica je, pored načina njegovog računanja i nepostojanja stabilnog trenda u kretanju mesečnih vrednosti cena koje ih određuju i mogu se objasniti promenama cena jednokratnog i sezonskog karaktera (npr. znatan rast ukupne inflacije je u velikoj meri rezultat januarskog rasta cene povrća i pomenutog korišćenja konstantnih pondera u obračunu ove grupe proizvoda tokom cele godine, bez obzira što se javlja znatna supstitucija jeftinijim proizvodima i posledična promena pondera). Kada postoje jednokratne ili sezonske promene koje u velikoj meri utiču na inflaciju, 3m prosek ne predstavlja pouzdan indikator njenog kretanja a bolji indikator bio bi anualizovani prosek u dužem periodu (npr. 6m) u kom se umanjuje uticaj jednokratne promene cena ili međugodišnja inflacija, u kojoj se u velikoj meri umanjuje sezonski efekat.

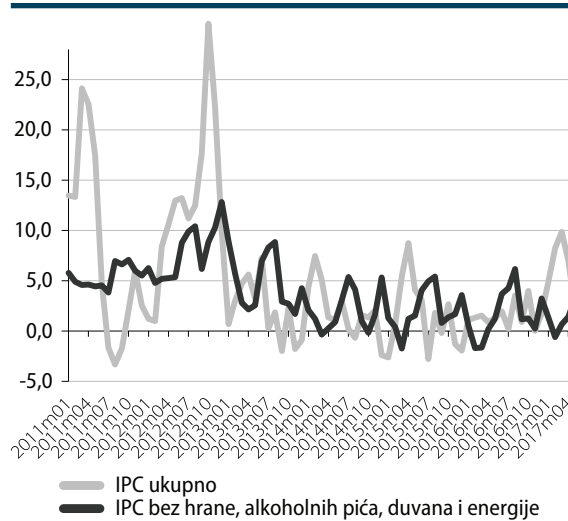
² Kvartalni monitor br. 47, Cene i devizni kurs

Tabela T5-4. Srbija: izabrane komponente indeksa potrošačkih cena i doprinos rastu inflacije

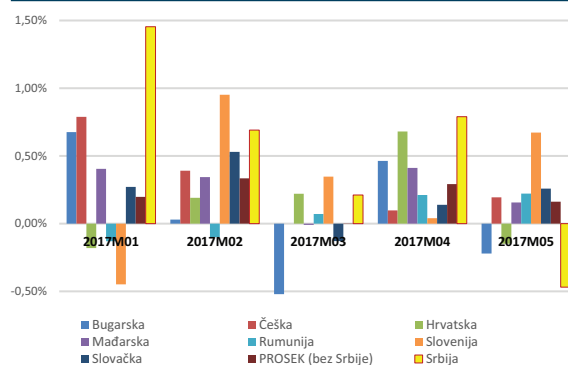
	učešće u IPC (u%)	porast cena u Q1 2017.	doprinos ukupnom porastu (procentni poeni)	porast cena u aprilu 2017.	doprinos ukupnom porastu (procentni poeni)	porast cena u maju 2017.	doprinos ukupnom porastu (procentni poeni)
Ukupno	100,0	2,4	2,4	0,8	0,8	-0,5	-0,5
Hrana i bezalkoholna pića	32,0	4,8	1,5	2,1	0,7	-1,4	-0,5
Hrana	28,4	4,9	1,4	2,5	0,7	-1,6	-0,5
Alkoholna pića i duvan	7,3	3,6	0,3	-0,1	0,0	0,0	0,0
Duvan	4,6	4,5	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0
Odeća i obuća	4,5	-3,9	-0,2	1,4	0,1	0,2	0,0
Stanovanje, voda struja	13,7	1,2	0,2	-0,7	-0,1	-0,2	0,0
Električna energija	5,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Nameštaj i opremanje domaćinstva	4,6	0,4	0,0	0,4	0,0	-0,1	0,0
Zdravstvo	5,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,4	0,0
Transport	12,8	2,9	0,4	0,5	0,1	-0,3	0,0
Goriva i maziva	5,9	5,8	0,3	1,0	0,1	-0,5	0,0
Komunikacije	5,0	4,5	0,2	0,0	0,0	0,1	0,0
Ostalo	15,1		-0,1		0,1		0,0

Izvor: RZS i proračun QM-a

Ubrzanje inflacije tokom Q1 je posledica uticaja eksternih i unutrašnjih faktora

Grafikon T5-5. Srbija: IPC i noseća inflacija, anualizovane serije, u %, 2011-2017

Izvor: RZS i proračun QM-a

Grafikon T5-6. Inflacija Srbije i u izabranim zemljama Centralne i istočne Evrope

Izvor: Eurostat, RZS i proračun QM-a

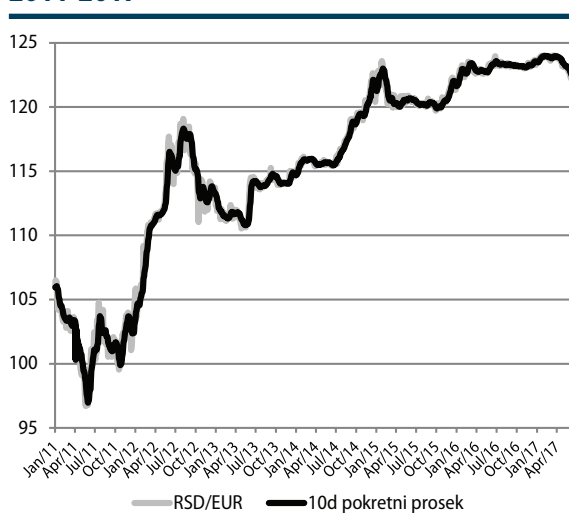
Tokom prvog kvartala došlo je do ubrzanja inflacije i u drugim zemljama regiona i u celoj EU. Rast inflacije u Evropi je posledica rasta cena energenta u tom periodu, a verovatno je određeni uticaj imala i ekspanzivna monetarna politika ECB i nekih nacionalnih banaka. Međutim, rast inflacije u Srbiji je bio veći nego u drugim zemljama regiona. Prosek inflacije u izabranim zemljama Centralne i istočne Evrope je u Q1 iznosio 0,5%, u aprilu 0,3% i u maju 0,16%, dok je u Srbiji inflacija u Q1 iznosila 2,4%, u aprilu 0,8%, dok je u maju ostvarena deflacija od 0,5%. U Q1 je rast cena naftnih derivata imao sličan uticaj na inflaciju u Srbiji i u ostalim zemljama u regionu (nešto manji doprinos inflaciji ovaj rast je imao u Bugarskoj i Češkoj a znatno veći u Mađarskoj). Veća inflacija u Srbiji ukazuje na postojanje specifičnih domaćih faktora koji su uticali na njen rast. Specifični faktori za Srbiju odnose se na tržište prehrambenih proizvoda koje tokom godine pokazuje visoku volatilitnost.

Devizni kurs

Dinar je krajem Q1 neznatno deprecirao, dok je od aprila do juna ojačao na oko 122 dinara za evro

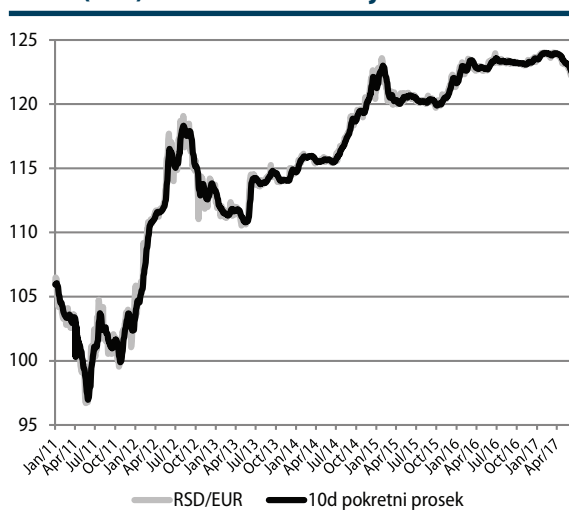
Dinar je tokom Q1 oslabio prema evru za 0,4% u odnosu na kraj 2016. godine (odnosno za 0,5%, posmatrano na nivou proseka kvartala), u aprilu je ojačao za 0,6% (0,2% na mesečnom proseku), dok je u februaru dodatno ojačao za 0,4% (0,5% na mesečnom proseku) (Grafikon T5-7), kada je kurs iznosio malo ispod 123 dinara za evro. Aprecijacija je nastavljena i u junu i trenutno kurs iznosi nešto iznad 122 dinara za evro. Od januara do kraja maja, znatno veća aprecijacija je zabeležena u odnosu na američki dolar i švajcarski franak. U odnosu na dolar, dinar je tokom Q1 ojačao za 0,9% (odnosno oslabio za 1,7% na nivou preseka kvartala), dok je u aprilu i maju ojačao za 2,4%, odnosno za 3,2%, respektivno (0,5% i 3,5% na nivou mesečnog proseka). Dinar je prema švajcarskom franku u Q1 nominalno deprecirao za 1,0% (za 1,4% na nivou proseka kvartala), u aprilu je aprecirao za 1,7%, i u februaru aprecirao za dodatnih 1,3% (0,4% i 2,1% na mesečnom proseku).

Grafikon T5-7. Srbija: dnevni kurs dinar/evro, 2011-2017

Izvor: NBS

Grafikon T5-8. Nominalna promena deviznog kursa (u %) u odabranim zemljama

Izvor: Eurostat, NBS i proračun QM-a

Napomena: porast označava deprecijaciju.

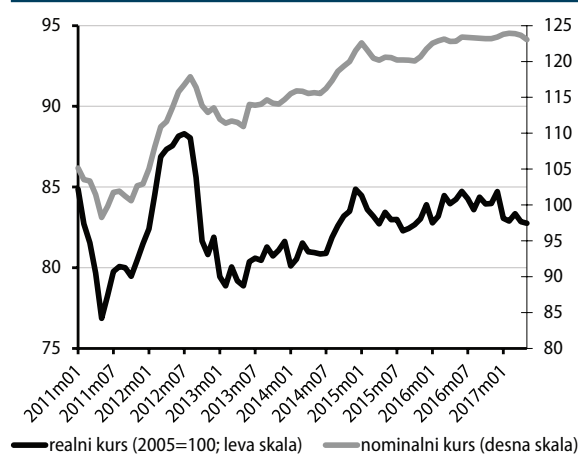
Kretanje kursa u Srbiji u Q1 razlikuje se od kretanja kurseva valuta većine zemalja u regionu, dok je u aprilu i maju na nivou proseka

Tokom Q1, u poređenju s valutama u zemljama u regionu sa sličnim režimom deviznog kursa, dinar je imao relativno male promene vrednosti u odnosu na evro (Grafikon T5-8) i promena kursa se dešavala u suprotnom pravcu od kretanja ostalih valuta. To je u velikoj meri posledica uticaja Narodne banke Srbije na kretanje kursa – prodaje deviza na međubankarskom deviznom tržištu (MDT) kako bi se sprečila značajna deprecijacija. Centralne banke u zemljama sa nižim stepenom evroizacije nego u Srbiji mogu sprovoditi mere usmerene ka postizanju cenovne i finansijske stabilnosti relativno nezavisno od promena deviznog kursa, što je u visoko evroiziranoj privredi, kao što je Srbija moguće samo u relativno uskom koridoru promena kursa.³ Tokom aprila i maja, u periodu kada je zabeležena umerena aprecijacija, kretanje kursa dinara bilo je na nivou proseka svih izabраниh valuta.

Relativno visoka realna aprecijacija u Q1 i nastavak trenda u aprilu i maju

Dinar je tokom Q1 realno aprecirao za 1,6%, u aprilu za 0,6% i u maju za dodatnih 0,1% u odnosu na evro. U posmatranom periodu, dinar je nominalno ojačao u manjoj meri, ali je velika realna aprecijacija posledica znatno veće inflacije u Srbiji u poređenju sa zemljama evrozona. Relativno skroman rast konkurentnosti privrede Srbije ostvaren realnom deprecijacijom u Q4 2016. godine od oko 0,4% poništen je znatno većom aprecijacijom u Q1, tako da je ukupan rezultat po konkurentnost negativan (od januara do maja dinar je realno aprecirao za 2,3%). Istorijski posmatrano, realni kurs dinara u januaru nalazi se na približnoj vrednosti kao u istom periodu 2015. godine (Grafikon T5-9). Realna aprecijacija dinara u proteklom delu godine u suprotnosti je sa relativnim padom produktivnosti privrede Srbije u odnosu

Grafikon T5-9. Srbija: nominalni i realni kurs dinar/evro, prosek meseca, 2011-2017

Izvor: NBS, RZS, Eurostat i proračun QM-a
 Napomena: porast predstavlja deprecijaciju

na produktivnost u zemljama EU, glavnim trgovinskim partnerima Srbije. Jačanje dinara uz realivni pad produktivnosti pogoršava konkurentnost privrede Srbije.